

Daria Malicka

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

ORCID: 0000-0001-6300-3610

Dziedzictwo kulturowe w wybranych działaniach komunikacyjnych województwa lubuskiego

Streszczenie

Cel: Celem artykułu jest zbadanie, na ile dziedzictwo kulturowe, zarówno materialne, jak i niematerialne, jest obecne w dokumencie strategicznym województwa lubuskiego „Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030” (SRWL 2030), które jego elementy są komunikowane społeczności lokalnej i odbiorcom zgromadzonym wokół oficjalnego profilu województwa lubuskiego w serwisie społecznościowym Facebook oraz jaka jest częstotliwość tej komunikacji.

Metoda: Metoda zastosowana do zrealizowania celu badawczego polegała na analizie treści SRWL 2030 oraz analizie działań prowadzonych na oficjalnym koncie województwa lubuskiego w serwisie społecznościowym Facebook na podstawie przyjętej na potrzeby opracowania definicji operacyjnej. Czas trwania badania to rok, okres od 15 lutego 2021 (dzień przyjęcia dokumentu strategicznego) do 15 lutego 2022. Za jednostkę analizy przyjęto post. **Wyniki oraz wartość poznawcza:** prezentowane wyniki mają charakter pilotażowy, stanowiąc punkt wyjścia do dalszych analiz porównawczych z regionami historycznie należącymi do Polski, w szczególności z obszarami Polski centralnej. Celem kolejnych etapów będzie zidentyfikowanie ewentualnych różnic w sposobach obecności i komunikowania dziedzictwa kulturowego pomiędzy regionami o odmiennych doświadczeniach historycznych, zwłaszcza w kontekście Ziemi Odzyskanych.

Słowa kluczowe: dziedzictwo kulturowe, serwis społecznościowy, komunikacja, Facebook, Ziemia Odzyskana.

Cultural heritage in selected communication activities of the Lubuskie Province

Abstract

Objective: The objective of this article is to examine the extent to which cultural heritage, both tangible and intangible, is present in the strategic document of the Lubuskie Province, ‘Strategy for the Development of the Lubuskie Province 2030’ (SRWL 2030), which elements are communicated to the local community and recipients gathered around the official profile of the Lubuskie Province on Facebook, and how often this communication takes place. **Method:** The method used to achieve the research objective consisted of analysing the content of SRWL 2030 and analysing the activities carried out on the official Facebook account of the Lubuskie Province based on the operational definition adopted for the purposes of the study. The duration of the study is one year, from 15 February 2021 (the date of adoption of the strategic document) to 15 February 2022. A post was taken as the unit of analysis. **Results and cognitive value:**

the results presented are of a pilot nature and constitute a starting point for further comparative analyses with regions historically belonging to Poland, in particular with areas of central Poland. The aim of the next stages will be to identify possible differences in the ways of presenting and communicating cultural heritage between regions with different historical experiences, especially in the context of the Regained Territories.

Keywords: cultural heritage, social networking service, communication, Facebook, Regained Territories.

Wprowadzenie

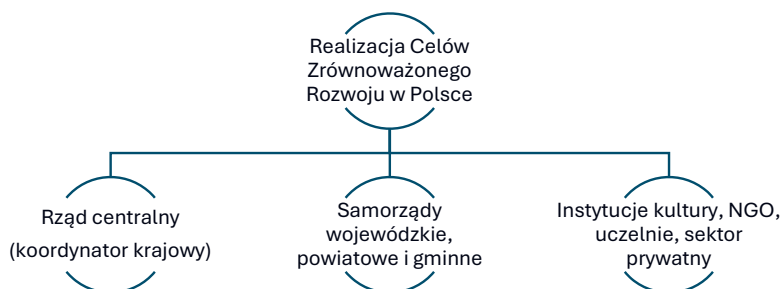
Niematerialne dziedzictwo kulturowe, przez dziesięciolecia jedynie marginalnie obecne w międzynarodowych dokumentach strategicznych, konwencjach i dyrektywach (jak Konwencja Haski z 1954 r., Konwencja o ochronie światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego z 1972 r. czy pełniej dostrzegająca jego znaczenie Deklaracja Paryska z 1997 r.), dopiero po ponad półwieczu doczekało się kompleksowego aktu regulującego jego miejsce i rolę w rozwoju społeczno-kulturowym. Przełomowa Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, przyjęta 17 października 2003 roku podczas Konferencji Generalnej w Paryżu i ratyfikowana przez Polskę w 2011 roku, otworzyła drogę do systemowego ujęcia, dokumentowania oraz wspierania żywych przejawów kultury – takich jak tradycje, języki, rytuały czy wiedza lokalna – jako integralnych elementów tożsamości wspólnot i ważnych zasobów współczesnego świata¹. Współczesne rozumienie roli dziedzictwa kulturowego w politykach publicznych Unii Europejskiej znajduje swoje odzwierciedlenie zarówno w aktach prawnych, jak i dokumentach strategicznych. Szczególnie istotne są tu takie dyrektywy, jak Dyrektywa 2011/92/UE w sprawie oceny oddziaływania niektórych przedsięwzięć publicznych i prywatnych na środowisko – obejmująca również aspekty ochrony dziedzictwa kulturowego – oraz Dyrektywa 2014/60/UE dotycząca zwrotu dóbr kultury wywiezionych niezgodnie z prawem z terytorium państwa członkowskiego UE. Wdrażana w latach 2010–2020 strategia „Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” nie przewidywała osobnego priorytetu poświęconego dziedzictwu kulturowemu. Jego elementy były jednak w niej obecne jako ważne składniki inteligentnego i zrównoważonego rozwoju, który sprzyjał włączeniu społecznemu. Dziedzictwo kulturowe zostało wskazane jako zasób stymulujący innowacje, wzrost regionalny i rozwój sektorów kreatywnych, a także jako narzędzie wspierające integrację społeczną, zwłaszcza w działaniach skierowanych do grup defaworyzowanych. W podobnym duchu brzmi Komunikat Komisji Europejskiej z 2014 roku, podkreślający, że „dziedzictwo kulturowe stanowi znaczący zasób dla Europy XXI wieku, przyczyniając się do inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju”. Wtórkuje mu raport Parlamentu

¹ Por. UNESCO, *Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego*, UNESCO, Paryż 2003.

Europejskiego z 2020 roku, wskazując na konieczność „zwiększania świadomości wartości dziedzictwa kulturowego dla Europy oraz docierania do obywateli i interesariuszy na poziomie lokalnym”².

Zdecydowanie bardziej systematyczne i konkretne podejście do kwestii dziedzictwa kulturowego można zaobserwować dopiero w obowiązującej obecnie Agendzie 2030 i przyjętych w jej ramach Celach Zrównoważonego Rozwoju (*Sustainable Development Goals* – SDGs), która jako pierwszy globalny dokument strategiczny przypisuje mu bezpośrednią rolę w realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Wśród nich kluczowe znaczenie ma Cel 11 – „Zrównoważone miasta i społeczności”, a szczególnie podcel 11.4: „Wzmocnić wysiłki na rzecz ochrony i zabezpieczenia światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego”³. Ujęcie to obejmuje dziedzictwo zarówno materialne, jak i niematerialne, traktowane jako element trwałego i sprawiedliwego rozwoju.

Założenia polityk unijnych i globalnych w procesie ich wdrażania znajdują odzwierciedlenie w polskich dokumentach strategicznych, takich jak „Strategia rozwoju kultury w Polsce na lata 2020–2030”, „Krajowa polityka dziedzictwa kulturowego na lata 2011–2014” czy regionalne programy operacyjne na poziomie województw, będące pośrednio tematem tego artykułu. Dokumenty te wyznaczają konkretne kierunki działań w zakresie ochrony, promocji i komunikowania dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym i krajowym.

Rycina 1. Struktura realizacji celów zrównoważonego rozwoju w Polsce

Źródło: opracowanie własne.

W związku z przedstawionymi informacjami dotyczącymi materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego celem artykułu była próba odpowiedzi na pytanie, na ile dziedzictwo kulturowe, zarówno materialne, jak i niematerialne, jest obecne w dokumencie strategicznym województwa lubuskiego „Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030” (SRWL 2030). Cel główny został doprecyzowany dwoma celami szczegółowymi: 1) które elementy SRWL były komunikowane społeczności lokalnej i odbiorcom zgromadzonym wokół oficjalnego profilu województwa lubuskiego w serwisie społecznościowym Facebook; 2) jak przedstawia się frekwencyjność tej

² Parlament Europejski, 2020.

³ Por. Zgromadzenie Ogólne ONZ, *Agenda 2030 i Cele Zrównoważonego Rozwoju*, Organizacja Narodów Zjednoczonych, Nowy Jork 2015.

komunikacji. Autorka skupiła swą uwagę na konkretnym serwisie z racji tego, że Facebook jest najpopularniejszym serwisem społecznościowym w kraju, z liczbą ponad 25 milionów użytkowników, docierając do aż 85% populacji Polski⁴. W celu realizacji założeń badawczych zastosowano metodę analizy treści dokumentu strategicznego *SRWL 2030* oraz analizy aktywności komunikacyjnej prowadzonej za pośrednictwem oficjalnego profilu województwa lubuskiego w serwisie społecznościowym Facebook. Procedura badawcza została oparta na przyjętej definicji operacyjnej.

Powojenne przesiedlenia i zmiany granic w Polsce a dziedzictwo kulturowe Ziemi Odzyskanych

Po II wojnie światowej Polska znalazła się w nowej rzeczywistości geopolitycznej, której istotnym elementem było przesunięcie granic na zachód. Na mocy postanowień konferencji jałtańskiej (1945) i poczdamskiej (1945) terytorium Polski zostało przesunięte na linię Odry i Nysy Łużyckiej, przy jednoczesnej utracie Kresów Wschodnich na rzecz ZSRR. Z ziem wschodnich (m.in. z Wołynia, Wileńszczyzny, Lwowszczyzny) przesiedlono około półtora miliona Polaków. Równocześnie z tzw. Ziemi Odzyskanych – czyli terenów należących wcześniej do Niemiec – wysiedlono około trzech milionów Niemców. Na ich miejsce napłynęli osadnicy z różnych regionów Polski oraz repatrianci z Kresów. Najintensywniejsza faza przesiedleń trwała w latach 1945–1947, choć ruchy migracyjne utrzymywały się aż do początku lat 50. XX wieku. Decyzje te miały podstawę prawną w układach międzynarodowych (np. układ Polski z ZSRR z 1944 r. i z Czechosłowacją z 1946 r.) oraz w aktach wewnętrznych (np. dekret o majątkach opuszczonych i poniemieckich z 1946 r.). Skutkiem tych przemieszczeń było powstanie społeczności wielokulturowych o zróżnicowanych tradycjach, często bez zakorzenienia w lokalnym krajobrazie kulturowym. Na Ziemiach Odzyskanych została przerwana ciągłość kulturowa – wiele obiektów dziedzictwa niemieckiego uległo zniszczeniu lub celowemu zapomnieniu, a nowe społeczności potrzebowały czasu na oswojenie przestrzeni i wytworzenie własnych praktyk kulturowych. Dziedzictwo kulturowe tych obszarów nadal nosi ślady powojennych migracji: w architekturze, tożsamości lokalnej, pamięci zbiorowej i narracjach o miejscu. Przesiedlenia stworzyły nowy krajobraz społeczno-kulturowy, który wciąż podlega reinterpretacjom – zarówno w nauce, jak i w działaniach samorządów oraz instytucji kultury⁵.

Współczesne województwo lubuskie, utworzone w 1998 roku, obejmuje obszary o zróżnicowanej przeszłości historycznej, w tym tereny dawnego regionu Nowej Marchii (Neumark), które przed 1945 rokiem należały do Niemiec i wchodziły w skład prowincji Brandenburgii. Po wojnie, w wyniku zmian granic ustalonych na konferencjach jałtańskiej i poczdamskiej, obszar ten został przyłączony do Polski. Nazwa „Ziemia

⁴ Raport *Social media 2024*, <https://gemius.com/pl/news/druga-edycja-raportu-social-media-juz-dostepna/> (dostęp: 12.04.2025).

⁵ S. Ciok, *Historyczne uwarunkowania rozwoju pogranicza polsko-niemieckiego po II wojnie światowej*, „Prace i Studia Geograficzne” 2016, nr 61(1), s. 49–64.

Lubuska” została przyjęta po II wojnie światowej, nawiązując do tradycji biskupstwa lubuskiego z XII wieku, co miało na celu ugruntowanie polskiej tożsamości tych ziem po ich przyłączeniu do Polski. Pomimo zmiany nazwy i przynależności państwowej, wiele aspektów społeczno-kulturowych tych terenów ma swoje korzenie w przeszłości niemieckiej⁶.

Aby móc skupić się na zjawisku dziedzictwa kulturowego i poddać analizie jego obecność we wspomnianym dokumencie strategicznym i mediach społecznościowych, należy podjąć próbę jego zdefiniowania. Na wstępie autorka chce zaznaczyć, że wielość definicji dziedzictwa kulturowego obecnych w literaturze naukowej z różnych dziedzin i dyscyplin nie pozwala w tym miejscu na przyjrzenie się każdej z nich z osobna. Jednakże na potrzeby tego badania przyjęta została definicja będąca wypadkową różnych podejść i najbliższa pojmowaniu autorki. Dziedzictwo kulturowe może mieć charakter uniwersalny lub regionalny. Zalicza się do niego w głównej mierze te wytwory człowieka, które powstawały na przestrzeni wieków, a także te, które powstają obecnie i są szczególnie cenne dla danego miejsca⁷. Konwencja UNESCO definiuje niematerialne dziedzictwo kulturowe jako praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności (jak również narzędzia, przedmioty, instrumenty będące ściśle z nimi powiązane), które członkowie danej wspólnoty sami uważają za część swojego dziedzictwa⁸. Przyjmując taki punkt widzenia, można uznać, że dziedzictwo kulturowe znajduje się w stanie ciągle żywego procesu adaptacji, który jest zależny od czasu, percepcji i uwarunkowań społeczno-historycznych danych zbiorowości. W takim ujęciu zaznaczają się w tej definicji dwa aspekty: przedmiotowy – skupiony wokół kwestii „co” jest dziedzictwem oraz podmiotowy – wskazujący na osobę depozytariusza i wspólnoty depozytariuszy dziedzictwa, świadomie podejmujących działania służące ochronie swoich żywych tradycji⁹. Za Patrycją Legutko-Kobus można przyjąć, że „dziedzictwo ma określony potencjał rozwojowy, który wynika z jego wartości przypisywanych mu przez depozytariuszy i interesariuszy. Dlatego też współcześnie dziedzictwo postrzegane jest jako: podstawa przedsiębiorczości lokalnej, obszar innowacji, czynnik konkurencyjności, wreszcie produkt rynkowy, który zaspokaja różnorodne potrzeby ludzi i wpływa na jakość życia”¹⁰. Takie potraktowanie dziedzictwa pozwala przyjąć szeroką perspektywę w analizie jego obecności i funkcji w kontekście społecznym, instytucjonalnym oraz medialnym, w tym w komunikowaniu w mediach społecznościowych. Co więcej, biorąc pod uwagę bagaż doświadczeń regionu, będącego przedmiotem badania w tym opracowaniu, warto mieć na uwadze, że:

⁶ B. Halczak, *Pojęcie Ziemi Lubuskiej w ujęciu historycznym i politologicznym*, „Rocznik Lubuski” 2024, nr 50(1), s. 35, <https://doi.org/10.61825/rl.2024.v501.02> (dostęp: 22.05.2025).

⁷ S. Wójtowicz, *Dziedzictwo kulturowe w kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego regionów*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2018.

⁸ UNESCO, *Konwencja w sprawie ochrony...*

⁹ K. Smyk, *Pojęcie niematerialnego dziedzictwa kulturowego i partnerstwo interesariuszy. Wprowadzenie do problematyki*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2009.

¹⁰ P. Legutko-Kobus, *Dziedzictwo kulturowe jako czynnik rozwoju i specjalizacji regionów*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2000.

Odkrycie dziedzictwa swojej własnej kultury w świecie intensywnych relacji współdziałania, ale i różnorodności staje się jednak niewystarczające bez odkrywania dziedzictwa innych grup. To „nasze” dziedzictwo staje się komponentem czegoś szerszego, nie tylko regionalnego, ale i globalnego dziedzictwa ludzkości, podobnie jak dziedzictwo innych kultur. Sprawia to, iż stajemy w obliczu komunikowania dziedzictwa jako procesu między-kulturowego, a więc działania o charakterze interakcyjnym, dalekim od jednokierunkowej transmisji konkretnych treści od nadawcy do odbiorcy. Umiejętność wkomponowania dziedzictwa kulturowego w procesy interakcji – tak wewnątrz-kulturowych, jak i pomiędzy kulturami – stanowi o dynamice współczesnych procesów społecznych¹¹.

Aby w pełni zoperacjonalizować badanie wzmianek o dziedzictwie kulturowym zarówno w dokumentach strategicznych, jak i w komunikacji w mediach społecznościowych, autorka, obok wspomnianej wcześniej perspektywy, rozszerzyła definicję, uszczegóławiając ją na podstawie Konwencji UNESCO oraz opracowań naukowych skupiających się na konkretnych przejawach dziedzictwa kulturowego.

Dziedzictwo materialne, obejmujące zabytki, materialne świadectwa przeszłości i wytwory natury. W skład dziedzictwa materialnego wchodzi:

- zabytki nieruchome;
- zabytki ruchome;
- muzea i muzealia;
- archiwalia;
- zasób biblioteczny;
- krajobraz kulturowy.

Dziedzictwo niematerialne, czyli zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki¹².

Na niematerialne dziedzictwo składają się:

- tradycja i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne;
- praktyki społeczno-kulturowe;
- wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata;
- wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

¹¹ L. Korporowicz, *Komunikowanie dziedzictwa kulturowego*, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2024.

¹² Por. UNESCO, *Konwencja w sprawie ochrony...*

Dziedzictwo kulturowe w dokumencie strategicznym Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030

Warto przypomnieć w tym miejscu, że cele konstruowane w dokumentach strategicznych dzieli się zwyczajowo na strategiczne, taktyczne i operacyjne¹³. Cele strategiczne są ustalane na najwyższym szczeblu organizacji i wynikają bezpośrednio z jej misji. Aby je osiągnąć, formułuje się plany strategiczne, z których wynikają cele taktyczne, realizowane na szczeblu średnim, przypisane dużym komórkom organizacyjnym instytucji (np. wydziałom). Do osiągnięcia celów taktycznych potrzebne jest z kolei takie sformułowanie planów taktycznych, z których wynikają cele operacyjne, osiągane na podstawie planów operacyjnych na szczeblu najniższym, czyli na poziomie podstawowych komórek organizacyjnych. W kolejnych akapitach zostaną zaprezentowane ustępy tekstu SRWL 2030 (wnioski, cele operacyjne, strategiczne, proponowane działania), w których została uwzględniona kwestia dziedzictwa kulturowego.

Tabela 1. Wnioski z diagnozy społeczno-gospodarczej województwa lubuskiego – wyzwania rozwojowe

2.1 strefa społeczna	2.2 strefa gospodarcza	2.3. strefa zarządzania rozwojem regionu ¹⁴
Charakterystyczną cechą regionu i jego silną stroną w kontekście zmian cywilizacyjnych XXI wieku jest zróżnicowana tożsamość kulturowa , wynikająca z osiedlenia się tutaj po II wojnie światowej ludzi o różnym pochodzeniu. Województwo lubuskie należy do obszarów bogatych w zabytki , dlatego istnieje potrzeba ich stałego wsparcia oraz większego inwestowania w infrastrukturę kulturalną . Ponadto należałoby się skoncentrować na popularyzacji dziedzictwa kulturowego i efektywniejszym wykorzystaniu go w ramach rozwoju turystyki kulturowej .	Trudność sprawia także kreowanie spójnej, regionalnej oferty turystycznej.	Podjęmowane działania z zakresu promocji województwa wymagają zintegrowanych przedsięwzięć w obszarze turystyki, kultury i gospodarki. Ważne jest przy tym kultywowanie społeczno-gospodarczych tradycji regionu .

¹³ W. Wytrzążek, *Podstawowe pojęcia z zakresu teorii organizacji i zarządzania* [w:] *Kompendium wiedzy administratywisty*, red. S. Wrzosek, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin 2008, s. 322–323.

¹⁴ W treści tego artykułu została zachowana numeracja poszczególnych ustępów (wniosków, celów strategicznych, celów operacyjnych, rekomendacji, planowanych działań etc.) występująca w dokumencie Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030.

2.1 strefa społeczna	2.2 strefa gospodarcza	2.3. strefa zarządzania rozwojem regionu
Wielokulturowość wspólnoty regionalnej i przyjazność dla osób z niepełnosprawnościami są ogromnym potencjałem regionu. Dodatkowo rosnąca świadomość regionalnej tożsamości powinna zostać wykorzystana do pobudzania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, w tym do większego zaangażowania społeczności regionalnej w życie publicznym i zwiększenia zaufania publicznego.		
Wyzwanie: rozwój infrastruktury i usług kulturalnych oraz popularyzacja dziedzictwa kulturowego i efektywniejsze wykorzystanie go w ramach rozwoju turystyki kulturowej.		Wyzwanie: spójna promocja regionu – stworzenie zintegrowanego systemu promocji województwa uwzględniającego poszczególne kluczowe obszary rozwoju, w tym gospodarkę, turystykę, kulturę itp.

Źródło: opracowanie własne na podstawie SRWL2030.

Tabela 2. Cel operacyjny 1.6

3.1 Wizja regionu otwartego i wielokulturowego społeczeństwa, zapewniającego wszystkim mieszkańcom dostępność i wysoką jakość usług publicznych.	Cel operacyjny 1.6 Rozwój potencjału turystycznego. Kreowanie, wsparcie i realizacja działań z zakresu racjonalnego wykorzystywania i ochrony zasobów środowiska naturalnego oraz dziedzictwa kulturowego.
--	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie SRWL2030.

CEL STRATEGICZNY 2. Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi

Jednocześnie rozbudowa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, promocja sportu oraz zapewnienie bogatej oferty kulturalnej będą przyczynkiem do aktywizacji i integracji społecznej osób w każdym wieku. Ważnym instrumentem jest przy tym cyfryzacja usług, pozwalająca dotrzeć z ofertą kulturalną i wybranymi świadczeniami medycznymi także na tereny wiejskie.

Tabela 3. Cele operacyjne dla 2. celu strategicznego

Cel operacyjny 2.4: Zapewnienie bogatej oferty kulturalnej oraz ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego
a. Wspieranie ponadlokalnych przedsięwzięć kulturalnych realizowanych na obszarze województwa. b. Wsparcie i realizacja inwestycji z zakresu budowy, rozbudowy, modernizacji i wyposażenia obiektów kultury. c. Poprawa dostępności do zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technik gromadzenia, opracowywania i upowszechniania zbiorów. d. Ochrona i promocja cennych obiektów dziedzictwa kulturowego. e. Kreowanie atrakcyjnej oferty kulturalnej z wykorzystaniem cyfryzacji zasobów i instytucji kultury.
Cel operacyjny 2.6: Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i poczucia tożsamości regionalnej
d. Działania na rzecz kształtowania świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców, a także pielęgnowania polskości. f. Wykorzystywanie potencjału kulturowego i lokalnych tożsamości w rozwoju regionalnym. g. Propagowanie poczucia wspólnoty wśród mieszkańców regionu. h. Promocja lubuskiego dorobku kulturalnego, naukowego, społecznego i gospodarczego. i. Popularyzacja historii Ziemi Lubuskiej. j. Upowszechnianie kultury polskiej i tradycji regionalnych wśród imigrantów.
Cel operacyjny 3.5: Rozwój funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich wraz z ich obszarami funkcjonalnymi
Rozwój usług wyższego rzędu, w tym gospodarczych, kulturowych, edukacyjnych, naukowych, administracyjnych, symbolicznych i innych funkcji oddziałujących ponadregionalnie.
Cel operacyjny 3.6: Wzmocnienie funkcji społeczno-gospodarczych miast średnich i małych
Rozwój usług publicznych, szczególnie edukacyjnych, zdrowotnych i kulturalnych oraz polepszenie ich dostępności dla mieszkańców miast i otaczających obszarów wiejskich.
Cel operacyjny 3.7: Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich
• Wzmacnianie centrów aktywności społecznej i kulturalnej na terenach wiejskich. • Ochrona dziedzictwa i krajobrazu wiejskiego. • Promocja i wspieranie rozwoju przedsiębiorczości w branżach pozarolniczych, w tym lokalnej wytwórczości i rzemiosła.

Źródło: opracowanie własne na podstawie SRWL2030.

CEL STRATEGICZNY 4. Region atrakcyjny, efektywnie zarządzany i otwarty na współpracę

Efektywna promocja gospodarcza i turystyczna regionu będzie ukierunkowana na osiągnięcie jak największej rozpoznawalności marki województwa oraz wzmacnianie jego atrakcyjnego wizerunku, co pozwoli skutecznie konkurować na arenie krajowej i zagranicznej, między innymi o inwestorów i turystów. Bardzo ważną kwestią jest kreowanie polityki młodzieżowej, w tym koordynacja informacji o ofercie dla młodzieży w regionie, między innymi w zakresie rynku pracy, edukacji, zdrowia, kultury, sportu i rekreacji, aktywizacji obywatelskiej itp.

Tabela 4. Cele operacyjne dla 4 celu strategicznego

Cel operacyjny 4.2: Atrakcyjny wizerunek i rozpoznawalna marka województwa
Promocja marki „Lubuskie warte zachodu” wśród przedsiębiorców, mieszkańców oraz innych regionów kraju, Europy i Świata: • wsparcie organizacyjne i finansowe dla najważniejszych wydarzeń kulturalnych, sportowych i turystycznych, a także innych imprez masowych na terenie województwa, • prowadzenie wojewódzkiego portalu informacyjnego (www.lubuskie.pl) dla mieszkańców regionu oraz mediów społecznościowych, • wzmocnienie wizerunku województwa lubuskiego jako regionu atrakcyjnego turystycznie, z bogatą ofertą kulturalną.

Źródło: opracowanie własne na podstawie SRWL2030.

Tabela 5. Obszary strategicznej interwencji wskazane z poziomu regionalnego

1. Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków wojewódzkich – Gorzowa Wielkopolskiego i Zielonej Góry. • O pozycji konkurencyjnej regionu lubuskiego w dużej mierze decydują oba lubuskie miasta wojewódzkie – Gorzów Wielkopolski i Zielona Góra, będące regionalnymi biegunami rozwoju. W miastach tych koncentrują się funkcje gospodarcze, naukowe, kulturalne i społeczne. • Wykazują one jednak deficyty w innowacyjności, sferze B+R, szkolnictwie wyższym i innych funkcjach metropolitalnych w stosunku do innych większych polskich miast wojewódzkich.
3. Obszary wiejskie Interwencja skierowana do obszarów wiejskich obejmować będzie w szczególności: • poprawę dostępu do usług publicznych, w tym dostępności do świadczeń medycznych oraz profilaktyki zdrowotnej, edukacji, usług opiekuńczych oraz kultury i rekreacji, m.in. poprzez współpracę międzygminną, integrującą świadczenie usług i pozwalającą na podnoszenie ich jakości; • uzupełnienie infrastruktury technicznej; promocję instrumentów współpracy i partnerstwa – włączenie mieszkańców obszarów wiejskich w działania rozwojowe; • odnowę wsi, wspieranie budowania tożsamości lokalnej i zachowanie wiejskiego dziedzictwa kulturowego i krajobrazu.
5. Obszary przygraniczne • Obszary przygraniczne z jednej strony posiadają specyficzny potencjał rozwojowy wynikający z możliwości bezpośredniej współpracy międzynarodowej w dziedzinie gospodarczej, wymiany handlowej, kontaktów politycznych czy realizacji projektów transgranicznych. Z drugiej strony problemem jest peryferyjne położenie, słaba krajowa dostępność transportowa oraz zwiększona migracja mieszkańców. • W przypadku obszarów przygranicznych w województwie lubuskim wyróżnić można terytorialnie dwa pasy. Pierwszy obejmuje 10 gmin – Brody, Cybinkę, Górzycę, Gubin (gmina miejska), Gubin (gmina wiejska), Kostrzyn nad Odrą, Łęknice, Przewóz, Słubice, Trzebiel bezpośrednio przylegające do granicy, w których występuje silne oddziaływanie transgraniczne. • Szczególnie jest ono zauważalne w tzw. miastach bliźniaczych, jak Kostrzyn nad Odrą-Kietz, Słubice-Frankfurt nad Odrą, Gubin – Guben, Łęknica-Bad Muskau. • Miasta te rozwijają współpracę realizując wspólne projekty w wielu dziedzinach, spośród których dominującymi są infrastruktura komunalna, komunikacja, kultura, sport, edukacja i sprawy społeczne. Przedsięwzięcia te powinny być nadal wspierane.

Źródło: opracowanie własne na podstawie SRWL2030.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 (SRWL 2030) uznaje dziedzictwo kulturowe za istotny element rozwoju regionu. Dziedzictwo kulturowe jest sygnalizowane w części analitycznej oraz w celach operacyjnych do celów strategicznych. Należy mieć na uwadze, że instytucje publiczne muszą w niektórych przypadkach samodzielnie wybierać skonkretyzowane cele oraz sposoby ich osiągnięcia, na podstawie przepisów

i konkretnych potrzeb społecznych na danym terytorium, jak na przykład w agencjach państwowych czy przy formułowaniu strategii jednostek samorządu terytorialnego i konkretyzacji celów związanych z zadaniami wymienionymi w ustawach¹⁵.

W dokumencie podkreśla się znaczenie ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego jako czynnika wspierającego rozwój społeczno-gospodarczy oraz budującego tożsamość regionalną. Strategia zakłada integrację działań na rzecz dziedzictwa kulturowego z innymi politykami regionalnymi, takimi jak turystyka, edukacja czy rozwój lokalny. Wizja rozwoju województwa do 2030 roku obejmuje między innymi kultywowanie tradycji na obszarach wiejskich, co wskazuje na potrzebę zachowania i promowania lokalnego dziedzictwa kulturowego. W kontekście zrównoważonego rozwoju SRWL 2030 odnosi się również do Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ, które obejmują między innymi ochronę dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Strategia podkreśla potrzebę zintegrowanego podejścia do rozwoju, uwzględniającego aspekty społeczne, gospodarcze i środowiskowe, w tym ochronę dziedzictwa kulturowego.

Narzędziem wspomagającym wdrażanie strategii rozwoju regionalnego są wojewódzkie programy rozwoju (sektorowe, branżowe) o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, które między innymi uszczegóławiają cele Strategii, jak i wskazują przedsięwzięcia, których realizacja jest niezbędna do ich osiągnięcia.

Komunikowanie dziedzictwa kulturowego na oficjalnym fanpage'u „Lubuskie” w serwisie społecznościowym Facebook – wyniki badania pilotażowego

Chociaż dokument SRWL 2030 wspomina tylko raz o działaniach w mediach społecznościowych, to z przeprowadzonych badań wynika, że oficjalny fanpage prowadzony jest w sposób aktywny, systematyczny, a posty są publikowane z dużą częstotliwością. W badanym okresie na fanpage'u opublikowano 2365 postów w formie tekstowej, opatrzonych grafiką, zdjęciem lub filmem wideo. Spośród nich 279 dotyczyło w sposób bezpośredni dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego (124 posty), jak i niematerialnego (157 postów).

Posty dotyczące obszaru promocji i ochrony dziedzictwa kulturalnego występują jako niezależne, niewynikające z bieżących wydarzeń informacje (w tym m.in. ciekawostki, odwołania do historii) lub są zogniskowane wokół wydarzeń i projektów promocyjnych. Część z nich to wydarzenia o charakterze cyklicznym, część – wydarzenia jednorazowe odbywające się zazwyczaj w stolicy województwa lubuskiego lub w lubuskich miastach powiatowych. Trzeba w tym miejscu wspomnieć: festiwale muzyczne „Przedsionek Raju” oraz „Muzyka w raju” nawiązujące do muzyki dawnej, cykliczne wydarzenie „Piknik Zdrowie” odbywające się w wielu miejscach województwa lubuskiego, podczas którego odbyły się między innymi zawody wędkarskie, biesiady zespołów ludowych i grup śpiewających czy promocja produktów regionalnych. Kolejne wydarzenie

¹⁵ W. Wytrząsek, *Podstawowe pojęcia z zakresu teorii organizacji i zarządzania...*, s. 322–323.

to „Święto Województwa Lubuskiego”, podczas którego odbywała się opisywana później w mediach społecznościowych giełda winiarska, giełda produktów regionalnych czy występy zespołów ludowych. Wzmiankowane na Facebooku wydarzenia skupione konkretnie na produktach regionalnych to: Lubuskie Święto Chleba, Święto Miodu, warsztaty serowarskie odbywające się w Lubuskim Centrum Produktu Regionalnego czy cykl ośmiu spotkań Rarytas Lubuski w Kuchni, podczas których stawiano na promocję produktów regionalnych poprzez między innymi pokazy kulinarne czy pokazy degustacyjne. To także Warsztaty Pszczelarskie, Lubuski Festiwal Otwartych Winnic i Piwnic, Wojewódzkie Święto Plonów, Święto Lasu i Ochrony Klimatu, Weekend Otwartych Winnic, festiwal Kół Gospodyń Wiejskich „Dobre, Smaczne – bo Lubuskie”, akcja „Polska od kuchni” oraz Bazarek Lubuski i cykl spotkań pod nazwą „Akademia Producenta Lubuskiego” Centrum Produktu Regionalnego. W czasie pandemii COVID-19, z uwagi na obostrzenia w dostępie do wydarzeń gromadzących ludzi, postawiono na działalność online – w tym czasie odbył się na przykład Kaziukowy Jarmark Online, czyli wydarzenie, podczas którego odbyła się promocja regionalnych produktów czy receptur. Namacalnym przejawem zaangażowania województwa w promowanie niematerialnego dziedzictwa kulturowego, podkreślanym na fanpage’u, są działania prowadzone przez Lubuskie Centrum Produktu Regionalnego, ze szczególnym uwzględnieniem Mapy Lubuskich Producentów.

Kolejnym zjawiskiem, wokół którego również skupiają się anonsowane w mediach społecznościowych (tu: fanpage Lubuskie) działania mające na celu ochronę dóbr niematerialnego i materialnego dziedzictwa kulturalnego jest Stowarzyszenie Gmin Rzeczypospolitej Region Kozła, czyli wspólnota sześciu gmin z terenu województwa lubuskiego i dolnośląskiego zgromadzonych pod szyldem ludowego instrumentu zwanego kozłem. Kozioł, instrument z rodzaju dud, stanowi jego specyficzną odmianę i wyróżnia się spośród pozostałych zwiększonymi rozmiarami. Jego zasięg geograficzny jest niewielki, kozły bowiem grupują się na małej przestrzeni między Dąbrówką Wielkopolską, Nowym Kramskiem, Podmokłami, Zbąszyniem, Babimostem, Grójcem, Kopanicą, Chrośnicą i Trzcielem. Przez wiele lat był on głównym instrumentem wykorzystywanym na różnego rodzaju uroczystościach i imprezach głównie na wsiach leżących po obydwu stronach rzeki Obry. Do dzisiaj „koziół” jest używany przez regionalne kapele, w których towarzyszą mu skrzypce oraz klarnet, jego grę słysząc przy okazji różnego rodzaju uroczystości i imprez lokalnych. Uwieńczeniem całorocznych występów kapel jest organizowana corocznie Biesiada Kozłarska. (Stowarzyszenie Region Kozła, b.d.) Oryginalnym działaniem promującym niematerialne dziedzictwo kulturowe regionu była także kampania billboardowa, przeprowadzona w całym kraju, która miała zachęcać do przyjazdu w lubuskie. Kampania o tyle ciekawa, że oparta o lubuską gwarę, promująca język charakterystyczny dla tego regionu. Hasła „Pakuj klunkry, jadymy w lubuskie” czy „Moplikiem se jada w lubuskie” widniały na billboardach i innych nośnikach kampanii outdoorowej, znajdując miejsce także w licznych wpisach na Facebooku. Ważnym elementem, który w sposób bezpośredni nawiązuje do kultury i historii regionu lubuskiego, jest seria wpisów na portalu Facebook

prowadzona z dużym zaangażowaniem i konsekwencją pod hasłem „Dzień dobry, Lubuskie”, w których to wpisach pojawiają się swoiste „kartki z kalendarza”, dotyczące wydarzeń zarówno ze świata, jak i z kraju. Często pojawia się tam również odniesienie do historii regionu lubuskiego poprzez przywołanie kluczowych wydarzeń z jego historii, znanych postaci, miejsc bądź legend, mających swoje uwarunkowanie w prawdzie historycznej. To cieszący się dużym zainteresowaniem cykl wpisów, komentowany i „lajkowany” przez obserwujących profil, którego konsekwentne prowadzenie sprawia, że stanowi on w odczuciu autorki mocne ogniwo ukierunkowanego komunikowania się samorządu ze społecznością lokalną. Podobny charakter nosi cykl wpisów „Odkrywamy lubuskie”, w których prezentowane są najciekawsze miejsca z regionu – zabytki ruchome i nieruchome, ciekawe miejsca na mapie przyrodniczej, parki, rezerваты i zjawiska budujące krajobraz kulturowy lubuskiego. Ciekawym aspektem tego cyklu jest angażowanie czytelników we współtworzenie wpisów, poprzez zachęcanie ich do przesyłania zdjęć, grafik bądź ciekawych historii związanych z regionem i następnie publikowanie ich w oficjalnym fanpage’u województwa.

Tabela 6. Posty dotyczące dziedzictwa kulturalnego opublikowane na fanpage’u Lubuskie w okresie 15.02.2021 do 15.02.2022

Dziedzictwo kulturowe	Kategoria	Rodzaj	Liczba postów w badanym okresie
Materialne	Zabytki	Ruchome	11
		Nieruchome	57
	Muzea i muzealia		14
	Archiwalia		2
	Zasoby biblioteczne		7
	Krajobraz kulturowy zawierający elementy przyrodnicze		33
Niematerialne	Tradycja i przekazy ustne, w tym legendy, podania, bajki i język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa		8
	Widowiska, muzyka		6
	Praktyki społeczno-kulturowe, w tym obrzędy, w tym wiedza i praktyki dotyczące przyrody		46
	Historia		58
	Kulinaria, w tym receptury		37
Łączna liczba postów			279

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.facebook.com/lubuskiepl>.

Z przeprowadzonych badań dotyczących częstotliwości publikowania postów wynika, że największą łączną liczbę postów odnotowano w dwunastym miesiącu badania (42 posty), co stanowi wyraźne nasilenie aktywności w porównaniu z pozostałymi miesiącami. Na drugim miejscu uplasował się miesiąc ósmy (31 postów), a następnie miesiąc siódmy (27 postów). Z kolei najmniejszą liczbę postów ogółem

zanotowano w miesiącu drugim (14 postów), nieco więcej w miesiącach pierwszym i jedenastym (po 18 postów).

Analizując szczegółowo liczbę postów w rozbiciu na kategorie dziedzictwa, można zauważyć, że w odniesieniu do dziedzictwa materialnego najwięcej treści opublikowano w dwunastym miesiącu badania (29 postów), co wyraźnie odróżnia ten miesiąc od pozostałych – dla porównania, w miesiącach piątym i jedenastym odnotowano jedynie po pięć postów. W przypadku dziedzictwa niematerialnego najwyższą liczbę postów (20) zaobserwowano w miesiącu ósmym, natomiast najniższą – w miesiącu drugim (6 postów). Z tego zestawienia wynika, że dziedzictwo niematerialne było wzmiankowane w komunikacji w serwisie Facebook częściej niż materialne w przypadku większości miesięcy, co może wskazywać na większą dynamikę treści związanych z tym obszarem lub jego bardziej elastyczny charakter komunikacyjny.

Tabela 7. Frekwencyjność komunikowania dziedzictwa kulturowego na fanpage'u Lubuskie w okresie 15.02.2021 do 15.02.2022

Miesiąc prowadzenia badania	Liczba postów dotyczących dziedzictwa materialnego	Liczba postów dotyczących dziedzictwa niematerialnego	Łączna liczba postów
1. (15.02.21–14.03.21)	7	11	18
2. (15.03.21–14.04.21)	8	6	14
3. (15.04.21–14.05.21)	12	8	20
4. (15.05.21–14.06.21)	8	12	20
5. (15.06.21–14.07.21)	5	19	24
6. (15.07.21–14.08.21)	8	12	20
7. (15.08.21–14.09.21)	10	17	27
8. (15.09.21–14.10.21)	11	20	31
9. (15.10.21–14.11.21)	13	7	20
10. (15.11.21–14.12.21)	9	12	21
11. (15.12.21–14.01.22)	5	13	18
12. (15.01.22–15.02.22)	29	13	42

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.facebook.com/lubuskiepl>.

Wnioski i podsumowanie

Jeśli przyjmiemy, że udział społeczeństwa to fundamentalna zasada i istota praktyki jednostek samorządu terytorialnego, a komunikowanie zakładające udział społeczeństwa to w istocie stała łączność z różnymi środowiskami lokalnymi w zależności od kwestii, których dotyczy¹⁶, można uznać, że komunikowanie dziedzictwa kulturowego w działaniach samorządu województwa lubuskiego jest realizowane w optymalny sposób. Bez możliwości porównania skali tego zjawiska w działalności innych samorządów terytorialnych (jak wspomniano we wstępie badanie ma charakter pilotażowy) trudno uznać, czy procentowy udział postów dotyczących dziedzictwa kulturowego w całej

¹⁶ Z. Chmielewski, P. Kuca, R. Polak, *Public relations i polityka informacyjna w samorządzie terytorialnym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2015.

komunikacji w serwisie społecznościowym Facebook jest duży czy wręcz przeciwnie – traktowane jest ono marginalnie (podobne ograniczenie jawi się w kwestii oceny zaangażowania dokumentu strategicznego w kwestie dziedzictwa kulturowego), jednak na podstawie przeprowadzonej analizy komunikacji można stwierdzić, że jest ona wieloaspektowa i zróżnicowana, stawiająca na zaangażowanie odbiorców i obejmująca wszystkie rodzaje dziedzictwa kulturowego wraz z jego przejawami i artefaktami.

Bibliografia

- Chmielewski Z., Kuca P., Polak R., *Public relations i polityka informacyjna w samorządzie terytorialnym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2015.
- Ciok S., *Historyczne uwarunkowania rozwoju pogranicza polsko-niemieckiego po II wojnie światowej*, „Prace i Studia Geograficzne” 2016, nr 61(1), s. 49–64.
- Eberhardt P., *Linia Odry i Nysy Łużyckiej jako zachodnia granica Polski – postulaty i urzeczywistnienie* [w:] *Studia nad geopolityką XX wieku*, red. P. Eberhardt, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Warszawa 2013.
- Halczak B., *Pojęcie Ziemi Lubuskiej w ujęciu historycznym i politologicznym*, *Rocznik Lubuski* 2024, nr 50(1), s. 35, <https://doi.org/10.61825/rl.2024.v501.02> (dostęp: 22.05.2025).
- Korporowicz L., *Komunikowanie dziedzictwa kulturowego*, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2024.
- Legutko-Kobus P., *Dziedzictwo kulturowe jako czynnik rozwoju i specjalizacji regionów*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2000.
- Parlament Europejski, *Raport w sprawie wartości dziedzictwa kulturowego dla Europy*, Parlament Europejski, Bruksela 2020.
- Raport *Social media 2024*, <https://gemius.com/pl/news/druga-edycja-raportu-social-media-juz-dostepna/> (dostęp: 12.04.2025).
- Smyk K., *Pojęcie niematerialnego dziedzictwa kulturowego i partnerstwo interesariuszy. Wprowadzenie do problematyki*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2009.
- UNESCO, *Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego*, UNESCO, Paryż 2003.
- Wójtowicz S., *Dziedzictwo kulturowe w kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego regionów*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2018.
- Wytrzążek W., *Podstawowe pojęcia z zakresu teorii organizacji i zarządzania* [w:] *Kompendium wiedzy administratywisty*, red. S. Wrzosek, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin 2008.
- Zgromadzenie Ogólne ONZ, *Agenda 2030 i Cele Zrównoważonego Rozwoju*, Organizacja Narodów Zjednoczonych, Nowy Jork 2015.